

RAQAMLI IQTISODIYOTDA SOCIETY 5.0 VA UNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Bazarov Furqat Odilovich

Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

f.bozorov@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida Society 5.0 va uning rivojlanish istiqbollari to'g'risida fikr-mulohazalar yuritilgan, xorijoy tajriba sifatida Janubiy Koreya va Yaponiya davlatlarining tajribalari o'rganilgan hamda Society 5.0 ni O'zbekiston Respublikasiga joriy qilish yuzasidan xulosa va takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, Society 5.0, biznes, model, faoliyat.

SOCIETY 5.0 В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО РАЗВИТИЯ

Базаров Фуркат Одилевич

Кандидат экономических наук, доцент

f.bozorov@mail.ru

Аннотация: В данной статье приведены обсуждения об Society 5.0 и перспективах его развития в условиях цифровой экономики. Изучен опыт Южной Кореи и Японии как зарубежный опыт, а также предоставлены выводы и предложения по внедрению Society 5.0 в Республике Узбекистан.

Ключевые слова: Цифровая экономика, Society 5.0, бизнес, модель, деятельность.

SOCIETY 5.0 IN THE DIGITAL ECONOMY AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT

Bazarov Furqat Odilovich

Candidate of economic sciences, associate professor

f.bozorov@mail.ru

Abstract: In this article were given an issues about Society 5.0 and the perspectives for its development in the digital economy. Has been studied an experience of South Korea and Japan as a foreign experience, and conclusions and

proposals for the implementation of Society 5.0 in the Republic of Uzbekistan were provided.

Keywords: *digital economy, society 5.0, business, model, activity.*

Kirish

Bir necha yillar davomida raqamli iqtisodiyot bizneslarning faoliyat ko'rsatish usullarini o'zgartirdi. Bu o'zgarish yangi biznes modellarini yaratishga va doimiy amalda bo'lgan sohalarni buzilishiga olib keldi. Society 5.0 Yaponiyada paydo bo'lgan kontseptsiya hisoblanib, bu raqamli texnologiyalarning jamiyat bilan integratsiyasiga asoslangan jamiyat hisoblanadi. Quyida Raqamli iqtisodiyot, Society 5.0 kontseptsiyasi va uning Yaponiya va Janubiy Koreya tomonidan amalga oshirilishini ko'rib chiqamiz. Bundan tashqari, rivojlanayotgan mamlakatlar xususan O'zbekiston Respublikasi bu kontseptsiyani qanday amalga oshirishi mumkinligi to'g'risida takliflar kiritib o'tamiz.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Raqamli iqtisodiyot Society 5.0, iqtisodiyot va jamiyatga raqamli texnologiyalarni, sun'iy intellekt va IoT integratsiyasi bilan birgalikda mustaqil va kengaytirilgan ko'rinishda yangi, barqaror va inkluziv kelajak yaratish maqsadida amalga oshiriladi. Oxirgi yillarda, ushbu o'zgarishning potentsial foydalari va kamchiliklari bo'yicha keng muhokama va tadqiqotlar olib borilmoqda.

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) tashkiloti tadqiqotiga ko'ra, raqamli texnologiyalar bizning kundalik yashash va ishlash tarzimizni o'zgartirib, iqtisodiy o'sishni kuchaytiradi, mahsuldorlikni oshirish va yangi ish o'rinlari yaratishga qodir. Lekin qo'shimcha o'rnida shuni ta'kidlashadiki raqamli o'zgarishlarning samarasi va qulayliklari jamoatning barcha qismlari tomonidan teng baham ko'rilishini ta'minlovchi siyosat va huquqiy meyorlar ko'rib chiqilishi zarur.

Society 5.0 kontekstida tadqiqotchilar raqamli texnologiyalar potentsialini ijtimoiy va atrof-muhitni barqarorligini oshirish uchun o'rganishdi. Masalan, Birlikdagi Milliy Taraqqiyot Dasturi (UNDP)ning tahlilida, blokchain texnologiyasidan foydalangan holda, atrof-muhitga zarar yetkazishni kamaytirish va ekologik tizimni saqlashga yordam berish dasturlari ko'rib chiqilgan.

Boshqa tarafdin esa, ayrim tanqidchilar raqamli texnologiyalarining tasiri ish o'rinlari va daromadni kamayib ketishiga olib kelishi mumkin deb hisoblashadi. Ba'zi tadqiqotchilar raqamli o'zgarishlarning ma'lum ish o'rinlari yo'qotishiga sabab bo'lishi va mavjud bo'lgan yomon ko'rsatkichlarni yanada kuchaytirishi mumkinligini aytishgan, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda.

Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalarga asoslangan iqtisodiy faoliyatni ifodalaydi. Bu internet, mobil qurilmalar, Cloud computing va katta ma'lumotlarni

(Big data) tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Raqamli iqtisodiyot yangi biznes modellari, masalan, ulashish iqtisodi va platforma iqtisodiyoti kabi modellarda ko'rinadi. Bu biznes modellari traditsioniy sohalarni buzib, bizneslar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Raqamli iqtisodiyot kelgusi yillarda kengayishi kutilmoqda. Xalqaro Ma'lumotlar Markazi (IDC) tomonidan tayyorlangan bir hisobotga ko'ra, jahon raqamli iqtisodiyoti 2019 yilida 11.5 trln dollardan 2023 yilga kelib 23 trln dollarga o'sishi mumkinligi aytib o'tilgan. Ushbu o'sish bizneslar va jamiyat tomonidan raqamli texnologiyalarni qo'llab-quvvatlashni kuchaytiradi.

Society 5.0

Society 5.0 Yaponiyada paydo bo'lgan kontseptdir. Bu raqamli texnologiyalarning jamiyat bilan integratsiyasiga asoslangan jamiyatga o'xshash. Kontsept 2016 yilda Yapon hukumati tomonidan taklif qilingan va bu taklifda jamiyatdagi yoshi katta bo'lgan aholi sonining o'sishi (aging population), atrof-muhit muammolari va iqtisodiy o'sishni muqobil qilishga yondashgan jamiyat yaratish asosiy ustuvor maqsad hisoblanadi.

Society 5.0 beshta tamoyilga asoslangan bo'lib, ular quyidagilardir:

1. Infrastruktura: Tez va ishonchli raqamli infrastruktura yaratish.
2. Inson manbalari: Raqamli iqtisodiyotda innovatsiyalarni yanada rivojlantirish uchun inson manbalarini rivojlantirish.
3. Biznes innovatsiyasi: Raqamli texnologiyalardan foydalanadigan yangi biznes modellarini yaratish.
4. Ijtimoiy innovatsiya: Yoshi katta bo'lgan aholi sonining o'sishi va atrof-muhit muammolarini hal qilishga yordam beradigan ijtimoiy tizimlarni rivojlantirish.
5. Globalizatsiya: Raqamli iqtisodiyotda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish.

DES 5.0

DES 5.0 (Digital Economy in Society 5.0, Raqamli Iqtisodiyotda Society 5.0) – ushbu termin, tibbiyot, transport, ta'lim va hokazo kabi jamiyatimizning har qanday sfereasida raqamli texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash orqali kundalik hayotimizni yaxshilashga qaratilgan kontseptdir. Bu, bizning jamiyatimizni raqamli texnologiyalardan foydalanib, ko'plab muammolarni hal qilishga, va raqamli texnologiyalar orqali inson turmush tarzini yaxshilashni o'z ichiga oladi.

Masalan, biz, smart shaharda (Smart City) turib, kundalik manzilimizni tezroq va samarali qilish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanayotgan bo'lsak, bu yo'lga sensorlar va ma'lumotlarni analiz qilish orqali trafikni optimallashtirish, kechiktirish va havo ifloslanishini kamaytirishimiz mumkin. Bundan tashqari, bu usul orqali biz ish yoki maktabga tezroq va kechikishlarsiz yetib borishimiz mumkin.

Tibbiyot sohasida, DES 5.0, har bir shaxsni davolash jarayonida individual xizmat ko'rsatish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish maqsadida ishlatilishi mumkin. Masalan, shifokorlar shaxsiy kiyimlar, aqilli soatlar va boshqa sensorlardan foydalanib, bemorlarning holatini muntazam kuzatish, uning ma'lumotlaridan foydalanib, sog'lig'ida muammo bo'lishi mumkin bo'lgan xavfli holatlarni oldini olishga yordam berishadi. Bu bemorlar sog'lig'i uchun yaxshi natijalar olishini va tibbiyot tizimi barcha ko'rinishlarda samaraliroq ishlashini ta'minlaydi.

Umumiy holatda, DES 5.0 maqsadi - raqamli texnologiyalardan foydalanib, fuqarolarining ehtiyojlariga javob beradigan, samarali, inklyuziv va ko'plab muammolarni hal qilishga qaratilgan yaxshiroq jamiyat yaratish.

Ta'lim: Ta'lim sohasida DES 5.0, o'quvchilar uchun ko'proq shaxsiy va samarali o'rganish tajribasini yaratish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishni anglatadi. Masalan, virtual va kengaytirilgan realitet texnologiyalari, o'quv auditoriyalarida ijtimoiy va interaktiv o'qitish muhitlarini yaratish uchun ishlatilishi mumkin.

Rivojlangan davlatlar tajribasi

Ko'plab mamlakatlar, har biri o'zining uslubi va maqsadlarida, Raqamli Iqtisodiyotda Society 5.0 (DES5.0) prinsiplarini amalga oshirishda ilgarilab borishda davom etishmoqda. Quyida bir nechta misollar mavjud:

Yaponiya: Society 5.0 kontseptining muallifi sifatida DES5.0ni amalga oshirishda eng oldinga chiqib olishdi, mukammal robotlashtirish, IoT (Internet of Things), AI (Suniy intellekt) va katta hajmli ma'lumotlar analitikasini juda samarali yo'lga qo'yishdi. Yaponiya hukumati, iqtisodiyotning turli sohalarida katta tezlikda ma'lumotlar almashinuviga (Digital Transformation) asoslangan "Digital New Deal" dasturini tashkil etgan.

Singapur: Singapur o'zini inkluziv va barqaror raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishdagi butun dunyoda yangi yo'nalishni qo'lga kiritgan lider sifatida tasdiqlandi. Hukumat startap va kichik bizneslarni AI, robotika va boshqa samarali texnologiyalarni qabul qilishni tezlashtirishga yo'naltirilgan "SG Digital" dasturini tashkil etdi.

Janubiy Koreya: Janubiy Koreyaning raqamli infratuzilmasi va yuqori saviyali ishchi kadrlari mavjudligi bilan DES5.0 prinsiplarini amalga oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni, masalan, AI, 5G va cloud computing va shu bilan birga xuddi Yaponiya kabi "Digital New Deal" dasturini tashkil etdi.

Estoniya: Estoniya tibbiyot, ta'lim va hukumat xizmatlari kabi turli sohalarda raqamli texnologiyalarni qabul qilishda katta yutuqlarga erishdi. Mamlakatning "e-Estonia" dasturi, raqamli innovatsiyani, kiber xavfsizlikni (Cyber security) va ma'lumotlar maxfiylikni (Data privacy) oshirishga erishdilar.

Xitoy: Xitoy inkluziv va innovatsion raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda dunyoda lider sifatida chiqdi. Hukumat 5G, AI va blockchain kabi mujassamlashtirilgan texnologiyalarni qabul qilishni tezlashtirishga yo'naltirilgan "Digital China" dasturini tashkil etgan.

Yaponiya va Janubiy Koreya

Yaponiya va Janubiy Koreya, jamiyatda tug'ilish sonini ko'paytirish, atrof muhitini muhofaza qilish va iqtisodiy islohotlarni yaratish imkonini beradigan yangi yagona axborot va kommunikatsiya texnologiyalari davrida yangi transformatsiya yili bo'lib hisoblanadigan Society 5.0ni amalga oshirishda oldindalar. Quyidagi misollar Yaponiya va Janubiy Koreyaning Society 5.0ni amalga oshirish va bugungi natijalarini ko'rsatadi:

Yaponiya:

1. Aqlli Qishloq xo'jaligi (Smart Agriculture): Yaponiya, qishloq xo'jaligini yaxshilash uchun Society 5.0 ni amalga oshirgan. IoT, katta ma'lumotlar va AI dan foydalanish orqali Yapon fermalari o'zlarining ekinlarini uzoq masofadan kuzatib turishlari mumkin. Bu, ekinlarining sonini, xajmini oshirish, suv ishlatishni kamaytirishga olib keladi.

2. Sog'liqni saqlash: Yaponiya, sog'liq sohasini yaxshilash uchun ham Society 5.0 ni tadbiiq qilgan. Raqamli texnologiyalardan foydalanib, Yaponiyada barcha sog'liqni saqlash bo'limlari, uzoq masofadagi konsultatsiyalar, telemeditsina va e-sog'lik xizmatlari taqdim etishdi. Bu, xususan transport tizimi noqulay bo'lgan yoki uzoq masofada yashovchi odamlar uchun sog'liq xizmatlaridan foydalanish imkonini oshiradi.

3. Avtomatik boshqaruv: O'z-o'zini boshqaradigan texnologiyalarni rivojlantirish uchun, Yaponiya Society 5.0 ni amalga oshirgan. AI va IoT dan foydalanish orqali, yapon avtomobil ishlab chiqaruvchilari trafik va zichlikni kamaytiradigan, transport mexanizmlarining samaradorligini oshiradigan va avtomobillardan uglerod chiqarishni kamaytiradigan o'z-o'zini boshqaruvchi avtomobillar yaratmoqda.

Janubiy Koreya:

1. Aqlli Shaharlar: Janubiy Koreya Society 5.0-ni ishlab chiqishda aqlli shaharlarini rivojlantirishni amalga oshirdi. Raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali, Janubiy Koreya shaharlarida aloqador, barqaror va yashashga qulay sharoitlar yaratilmoqda. Bu, fuqarolar uchun yaxshi xizmat ko'rsatish, energiya ishlatishni kamaytirish va hayot sifatini oshirishga olib keladi.

2. Aqlli Ishlab Chiqarish: Janubiy Koreya, IoT, katta ma'lumotlar va AI dan foydalanib, ishlab chiqarish sanoatini yaxshilash uchunham Society 5.0-ni

metodikasidan foydalanishdi. Bu, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, isrofgarchlikni oldini olish va mahsulot samaradorligini oshirishni ta'minlashga imkon beradi. Bu esa raqobatbardoshlikni yaxshilash va eksport xajmini oshirishga olib keladi.

3. E-Hukumat: Janubiy Koreya, raqamli texnologiyalardan foydalanib, e-hukumat xizmatlarini ishlab chiqishdi. Buning natijasida ijtimoiy himoyaga va tibbiyot xizmatlaridan foydalanish kabi onlayn jamoat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini yaratdi. Bu esa tizimni yaxshilash, yozma korrupsiyani kamaytirish va turmush sifatini yaxshilashga olib keladi.

Natija va muhokamalar

Yaponiya va Janubiy Koreya, Society 5.0ni amalga oshirishda muvaffaqiyatli natijalarga erishganlar. Yaponiyada, qishloq xo'jaligi sohasida raqamli texnologiyalardan foydalanish, ekinlarni monitoring qilish va uzatish uchun mahsulotlarni masofadan boshqarishga imkon beradi. Raqamlarga yuzlansak ushbu urinishlar suv ishlatilishini 30% gacha tejash, yana 20% ishchilar miqdorini kamaytirishga olib kelgan. Tibbiyotda, tibbiy xizmatlardan foydalanishni yaxshilash, kutish vaqtini kamaytirish va faollikni oshirishga imkon bergan. Qo'shimcha ravishda, avtomatik boshqaruv texnologiyalari, transport muammolarini xal qilish imkonini berdi.

Janubiy Koreyada, aqlli shaharlarini rivojlantirish natijasida, fuqarolarga yaxshi xizmatlar, energiya ishlatilishini kamaytirish va hayot sifatini oshirish imkonini beradi. Ishlab chiqarish sohasida, raqamli texnologiyalardan foydalanish, sifatni yaxshilash va eksport xajmini oshirishga olib kelgan. Qo'shimcha ravishda, elektron hukumat xizmatlaridan foydalanish, tizimda elektron orqali davlat xizmatlariga kirish, muqobillik, ijrochilikni oshirish va shaffoflikni oshirish natijasida, tizimni yaxshilashga imkon berdi.

Umumiy qilib aytganda, Yaponiya va Janubiy Koreya Society 5.0ni amalga oshirishda ekonomik va ijtimoiy foydalar yaratish potensialini aks ettirdi. Bu davlatlar raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali faollikni oshirish, raqobatparvarligini oshirish va o'zlarining ma'lum sohalarida alohida muammolarni hal qilishga imkon berdi. Society 5.0ni amalga oshirish, Yaponiya va Janubiy Koreyaning global raqamli iqtisodiyotdagi liderligiga olib keldi.

Rivojlanayotgan davlatlarga tavsiyalar

Rivojlanib kelayotgan davlatlar, Yaponiya va Janubiy Koreya tomonidan Society 5.0ni amalga oshirish usullarini o'rganib chiqishlari maqsadga muvofiq. Davlatlarda Society 5.0 konseptni amalga oshirish uchun quyidagi strategiyalarni qabul qilishlari mumkin:

Raqamli infrastrukturani rivojlantirish: Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash uchun yuqori tezlikdagi internet tarmoqlarini rivojlantirish va mobil telefon qamrovini kengaytirishni yo'lga qo'yish.

Innovatsiyani rag'batlantirish: Raqamli texnologiyalardan foydalanuvchi startaplar va innovatsiya markazlarini yaratish orqali raqamli iqtisodiyotda innovatsiyani rag'batlantirish kerak.

Inson kapitalini rivojlantirish: Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun inson resurslarini rivojlantirish kerak.

Raqamli integratsiyani amalga oshirish: Har bir shaxsning raqamli texnologiyalardan foydalangan holda jamiyatdagi barcha xizmat ko'rsatuvchi tashkilot partallaridan erkin foydalana olishini ta'minlash kerak. Bu jamiyat uchun ham va davlat tashkilotlari uchun ham foydalanish va boshqarish tizimlarini osonlashtiradi.

Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish: Rivojlangan davlatlarning amalda qo'llagan strategiya va tajribalaridan foydalangan holda mavjud muammolarga yechim topish hamda, boshqa mamlakatlar bilan raqamli hamkorlik qilish kerak.

Rivojlanib kelayotgan davlatlarga qo'shimcha ravishda, ular ham Society 5.0 imkoniyatlaridan foydalanib, o'zlariga xos qiyinchiliklarga yechim topishlari mumkin. Bunga tibbiyot, ta'lim va moliyaviy xizmatlardan foydalanishni yaxshilash, atrof muhitga tegishli muammolarni hal qilish va barqaror rivojlanishni rag'batlantirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanishlari ham mumkin.

Xozirgi kunda Society 5.0ni amalga oshirishdagi asosiy muammolaridan biri moliyaviy, texnologik va inson resurslarining yetarlicha yo'qligidir. Shuning uchun Society 5.0ni qabul qilishga imkon beradigan raqamli qobiliyatlarini va raqamli infrastrukturani rivojlantirishga e'tibor berish zarur. Bu, raqamli innovatsiyani qo'llab-quvvatlashga oid siyosat, tadqiqot va rivojlanishga investitsiya qilish va xususiy sektorlar bilan hamkorlik qilish, ularning tajribalaridan va resurslaridan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Yana boshqa muammolardan biri fuqarolar o'rtasidagi texnik bilim va ko'nikmalar miqdori va sifatining yetarlicha yo'qligidir. Bu, fuqarolarning raqamli ko'nikmalarini oshirish uchun ta'lim dasturlarini va o'quv kurslarini yaratish orqali hal qilinishi mumkin. Hukumatlar, xususiy sektor bilan hamkorlik qilish, xususan, qishloq xo'jaliklarida yashovchi fuqarolarga raqamli ta'lim va texnik dasturlarini taqdim qilishda ham ishtirok etishlari mumkin.

O'zbekiston Respublikasiga tadbiiq qilish

O'zbekiston Markaziy Osiyoda joylashgan, 33 milliondan ortiq aholisiga ega rivojlanib kelayotgan davlatdir. Davlat iqtisodi asosan tabiiy resurslarga tayangan holda rivojlanadi, paxta va oltin esa asosiy eksport mahsulotlari hisoblanadi. Lekin, hukumat iqtisodiy diversifikatsiyaga yo'nalish berib, tashqi investitsiyalarni jalb etish

va kichik-o'rta biznesni rivojlantirish yo'nalishlarida katta qadamlar tashladi. DES 5.0-ga fokus qilgan raqamli iqtisodni amalga oshirish bu yo'nalishda muhim qadam bo'lishi mumkin.

O'zbekiston iqtisodi 5-6% yillik o'rtacha rivojlanish darajasi bilan 2016-yildan buyog'iga sezilarli ko'payish ko'rsatgan. Lekin, COVID-19 pandemiyasi iqtisodiy rivojlanishni kamaytirib, 2020-yilda 2% miqdoridagi qisqarish yuzaga keldi. Shuningdek, davlat iqtisodi korrupsiya, ishsizlik va buyrokratik xavflar kabi boshqa muammolarga hali xanuz duch kelmoqda. Bu esa korxonalar uchun samarali ishlashni qiyinlashtirishi mumkin.

O'zbekiston iqtisodiyotining boshqa muammolari orasida innovatsiyalar va zamonaviylik ham yetarli darajada emasligi asosiy masalalardan biridir. Mamlakatning infratuzilmasi va texnologiyalari eskirgan, ko'p sohalarda kasbiy ko'nikmalar uchun yetarli mahoratli ishchi kadrlar yo'q. Shuningdek, korrupsiya va buyrokratiya boshqa muammolariga yetarlicha yechim topilmagan, bu esa biznesni rivojlantirish va operatsiyalarini samarali bajarishni qiyinlashtiradi.

Ushbu muammolarga javob berish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun, O'zbekiston raqobatbardoshligini qo'llab-quvvatlash maqsadida, Society 5.0 ni amalga oshirish, axborot iqtisodiyotiga e'tibor qaratish kerak. Bu, doimiy ishlab kelayotgan sohalarni o'zgartirish va innovatsiya va o'sish uchun yangi imkoniyatlar yaratishda axborot texnologiyalaridan foydalanishni o'z ichiga oladi. Axborot texnologiyalarini talab qilgan yoki muhim rol o'ynagan sohalardan biri ta'lim sohasidir. Hukumat e-ta'lim platformalariga va onlayn ta'lim resurslariga investitsiya qilishi, xususan, mukammal ta'limdan mahrum bo'lgan qishloq hududlarida yangicha o'quv darsliklaridan foydalanish imkonini yaxshilashi lozim. Ta'limni jahon standardlariga va zamonaviy texnologiyalarga suyanan holda olib borish orqali, O'zbekiston mahoratli ishchi kadrlar tayyorlash va iqtisodiy o'sish uchun yangi imkoniyatlar yaratishga qodir bo'ladi.

Yana bir soha, masalan turizm sohasida raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali turizmni rivojlantirish mumkin. O'zbekistonning mashxur bozorlari va sayoxat qilish uchun mo'ljallangan maskanlariga virtual turlarni amalga oshirish sayohatchilarni qiziqishini orttirishga va usha joylar xaqida ma'lumot berishga xizmat qiladi (Virtual Reality), shu bilan bir qator bu kabi loyihalar marketing va reklama uchun ham o'z xissasini qo'shadi. Bu tufayli O'zbekiston turizm sifatini yaxshilash, turistlarning sayohat vaqti davomida eng ko'p talab qilinadigan mahsulotlar ro'yxatini yuzib berishi mumkin. Raqamli texnologiyalar turizm sohasidagi ko'plab millatlararo standartlarga mos keladigan, eng muhim reklama vositalaridan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda Society 5.0 ni amalga oshirishda quyidagilarga alohida e'tibor qaratish zarur:

1. Kompleks strategiyani rivojlantirish: O‘zbekiston Society 5.0-ni rivojlantirish uchun kompleks strategiyani rivojlantirish zarur. Bu strategiya raqamli texnologiyalardan foydalangan xolda iqtisodiy o‘shishni kuchaytirish, ijtimoiy rivojlanishni oshirish va fuqarolar hayot sifatini yaxshilash uchun ishlatiladigan asosiy yo‘nalishlarni aniqlash kerak. Strategiya shu jumladan, vaqt jadvali va moliyalashtirishni amalga oshirish kengashi bo‘lishi lozim.

2. Raqamli infratuzilma yaratish: O‘zbekistonda, Raqamli texnologiyalarni qabul qilishni qo‘llab-quvvatlaydigan kuchli raqamli infratuzilma yaratish kerak. Bu yuqori tezlikga ega internet tarmoqlarini, ma‘lumot markazlarini rivojlantirish va jamoat xizmatlari uchun raqamli platformalarni yaratishni o‘z ichiga oladi. O‘zbekiston fuqarolarining STEM (Science, Technology, Engineering & Math education) ta‘limi va raqamli muloqotlar sohasida raqamli ko‘nikmalarga e‘tibor qaratish kerak.

3. Asosiy sohalarga e‘tibor qaratish: O‘zbekistonda, iqtisodiy o‘shish va ijtimoiy rivojlanishiga qo‘shiladigan muhim sohalarda Society 5.0-ni rivojlantirishga e‘tibor qaratish kerak. Bu sohalarda, qishloq xo‘jaligi, tibbiyot, ta‘lim, transport va energiya ni o‘z ichiga oladi. Bu sohalarga e‘tibor qaratish orqali, O‘zbekiston katta iqtisodiy va ijtimoiy foydalarni yaratishi mumkin.

4. Xalqaro hamkorliklarni rivojlantirish: O‘zbekistonda, Society 5.0-ni rivojlantirishda tajribaga ega bo‘lgan boshqa mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorliklarni rivojlantirish kerak. Bu O‘zbekiston uchun tajriba, bilim va eng yaxshi praktika bo‘la oladi. O‘zbekiston, maxsus muammolarni yechishga yordam beradigan innovatsion yechimlarini rivojlantirish uchun xususiy sektorlar bilan yaqinroq ishlashni ham yo‘lga qo‘yishi kerak.

5. Ma‘lumotlar maxfiyligi va xavfsizlikni ta‘minlash: O‘zbekistonning Society 5.0-ni amalga oshirishida ma‘lumotlarni maxfiylik va xavfsizlik talablariga rioya qilinishi muxim rol o‘ynaydi. Bu maqsad uchun, ma‘lumotlarni himoya qilish bo‘yicha qonun hujjatlari ishlab chiqilishi, ma‘lumotlar to‘plami, qayta ishlash va saqlash xavfsizligini ta‘minlanishi va ma‘lumotlardan foydalanishga doir transparensiya va ishonchli hisob-kitoblarni fuqarolarga taqdim etilishi kerak. Xulosa qilib aytganda, Society 5.0-ni O‘zbekistonda amalga oshirish, iqtisodiy o‘shishni yanada rivojlantirish, ijtimoiy taraqqiyotni kuchaytirish va fuqarolar hayot sifatini yaxshilash potensialiga egadir. Kompleks strategiya ishlab chiqish, raqamli infrastrukturani rivojlantirish, muhim sohalarga e‘tibor berish, hamkorliklarni rivojlantirish va ma‘lumotlarni maxfiylik va xavfsizligini ta‘minlash orqali O‘zbekiston, raqamli texnologiyalardan foydalanib, iqtisodiy va ijtimoiy muvaffaqiyatga erishish imkoni mavjud.

Statistika

Society 5.0 amaliyotiga oid statistik ma'lumotlar qisqa muddatda kengayib qolmaydi. Biroq, Society 5.0 va umumiy ravishda raqamli texnologiyalarni qo'llashning ta'siri haqida kuchli iqtisodiy statistika mavjud:

Accenture tomonidan tuzilgan bir hisobotga ko'ra, sun'iy intellektning qo'llanilishi 2030-yilgacha jahon iqtisodiyotiga \$15.7 trln qo'shish imkonini beradi.

Oxford Economics taqriziga ko'ra, katta ma'lumotlar analitikasi, Cloud computing hisob-kitob ta'minoti, IoT kabi raqamli texnologiyalarining qo'llanilishi 2030-yilgacha jahon iqtisodiyotiga \$14.2 trln qo'shish imkonini kutilyapti.

Jahon iqtisodiy forumi (JIF) tomonidan tuzilgan bir hisobotga ko'ra, raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi 2025-yilgacha jahon bo'ylab 60 mln yangi ish o'rinlari yaratishi mumkun.

Huawei va Oxford Economics tomonidan tuzilgan bir hisobotga ko'ra, raqamli iqtisodiyot 2022-yilda jahon umumiy iqtisodiyotining 60% ni tashkil etgan, bu esa 2016-yilda 45% dan oshiqroq ko'rsatkichda bo'lganini anglatadi.

Society 5.0 konseptini amalga oshirish bo'yicha xususan, Yaponiya 2025-yilda milliy daromadining 20% ni tashkil etadigan raqamli iqtisodiyotga erishish maqsadini oldinga qo'ydi. Ushbu maqsadning bir qismi sifatida, Yaponiya hukumati tibbiyot, qishloq xo'jaligi va transport sohalarida raqamli texnologiyalarni qabul qilishni oshirishni maqsad qildi. Janubiy Koreya ham 2025-yilda yangi texnologiyalar va raqamli innovatsiyalarga e'tibor beradigan eng yaxshi raqamli iqtisodiyotlardan biri bo'lishni maqsad qilgan. Society 5.0 amalga oshirilish statistikasi hali paydo bo'lmagan, lekin raqamli texnologiyalarni qabul qilish muhim iqtisodiy o'sish va ijtimoiy rivojlanishni kuchli ravishda boshqarish imkonini beradi. Yaponiya va Janubiy Koreya kabi mamlakatlar, raqamli infrastrukturaga, raqamli ko'nikmalarni rivojlantirishga va raqamli innovatsiyalarga investitsiyalar kiritish, yangi bizneslar, yangi ish o'rinlari va yangi bozorlar yaratishni hamda fuqarolar hayot sifatini yaxshilanishini ta'minlashni Society 5.0 ni tadbqiq qilishda asosiy omillar qilib ko'rsatdilar.

Xulosa

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkunki, bir qancha mamlakatlarda, raqamli iqtisodiyot kuchli iqtisodiy o'sish, ish o'rinlari yaratish va ijtimoiy rivojlanishni yurituvchi muhim omil hisoblanadi.

O'zbekistonda Society 5.0-ni amalga oshirish uchun, mamlakat tomonidan raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali iqtisodiy o'sishni yuritish, ijtimoiy rivojlanishni oshirish va fuqarolarning hayot sifatini yaxshilash uchun qayerda raqamli texnologiyalardan foydalanish mumkinligini aniqlashga yordam beradigan umumiy strategiya ishlab chiqish kerak. Bu strategiya raqamli infratuzilmani yaratishga, boshqa

mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirishga va ma'lumotlarni maxfiylik va xavfsizligini ta'minlashga qiziqish ko'rsatishi kerak. Yana bir muhim narsa shundagi, rivojlangan davlatlar DES5.0 konseptini amalga oshirishdagi usul va tajribalarini o'rganish, tahlil qilish va buni O'zbekistonga tadbiq qilish bizga bir qancha foyda keltirishi mumkin. Masalan doim ham olib borilyotgan loyihalar rejadagidek ketmagan bo'lsa biz bundan qochishimiz yoki tuzatishlar kiritishimiz mumkin, bu esa byudjetdagi ortiqcha xarajatlarni kamaytiradi. Yoki boshqa tomondan xorij davlatlarida aynan ularning rejasidek ketayotgan proektlarga qo'shimchalar kiritish evaziga natijani yanada optimallashtirishimiz mumkin. Yuqorida umumiy strategiya ishlab chiqishimiz kerak deyishimizga sabab ham biz ularda olib borilyotgan barcha loyihalarni xuddi o'zidek andoza qilib ololmaymiz, bunga asosiy sabab esa xorijiy davlatlar amalga oshirayotga ishlarni boshlashgacha bo'lgan iqtisodiy va innavatsion holatimiz bu loyihalar uchun yetarli darajada emas.

Biz yuqorida keltirgan muammolarimizning asosiy negizi ta'lim va kadrlar yetishmasligida yotadi. Va shu sabab O'zbekistonda STEM ta'limi va raqamli ilm-fan bilimlari sohalarida fuqarolarining raqamli ko'nikmalarini oshirish kabi muhim masalalarga yuqori darajada e'tibor berishimiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Atsushi Deguchi, Chiaki Hirai, Hideyuki Matsuoka, Taku Nakano, Kohei Oshima, Mitsuharu Tai, and Shigeyuki Tani. What Is Society 5.0?. (Chiaki Hirai et al., 2020).
2. Emergence of Society 5.0 / <https://encyclopedia.pub/entry/2084> .
3. Modern society has reached its limits. Society 5.0 will liberate us / <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/modern-society-has-reached-its-limits-society-5-0-will-liberate-us/> .
4. Japan pushing ahead with Society 5.0 to overcome chronic social challenges / <https://www.unesco.org/en/articles/japan-pushing-ahead-society-50-overcome-chronic-social-challenges>
5. Cabinet Office, Government of Japan. (2016). Society 5.0. Retrieved from https://www8.cao.go.jp/cstp/english/society5_0/index.html
6. How Japan is Preparing its Students for Society 5.0 / <https://foreignpolicy.com/sponsored/how-japan-is-preparing-its-students-for-society-5-0/>
7. Society 5.0: Implementation and Loopholes / <https://cfd.fisipol.ugm.ac.id/2019/02/27/society-5-0-implementation-and-loopholes/>
8. <http://www.keidanren.or.jp/en/policy/2018/095.html> (Kaidanren, Japan Business Federation).